

Efni: Tillaga til þingsályktunar um þjóðaráttak í landgræðslu og skógrækt, 61. mál.

Skógræktin starfar á grundvelli laga nr. 33/2019 um skóga og skógrækt. Markmið þeirra laga er m.a. að stuðla að kolefnisbindingu með ræktun skóga og aðlögun þeirra að loftslagsbreytingum og að skógrækt stuðli að verndun jarðvegs og dragi úr hugsanlegu tjóni vegna náttúruvár¹. Þau markmið eru ítrekuð í *Land og líf - landgræðsluáætlun og landsáætlun í skógrækt til ársins 2031* og *Aðgerðaáætlun í landgræðslu og skógrækt 2022-2026*² sem kynnt voru af matvælaráðherra þann 30. janúar s.l. Í lögum um loftslagsmál (2012 nr. 70) er kveðið á um að Ísland skuli ná kolefnishlutleysi eigi síðar en árið 2040³.

Enn fremur hefur Evrópusambandið (Esb) skuldbundið sig til að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda og ná þær skuldbindingar til allra landa á evrópska efnahagssvæðinu. Í loftslagspakka Esb (*European Green Deal*), flaggskipsfrumkvæði ESB um loftslagsaðgerðir, er markmið sett um kolefnishlutleysi (núll-nettólosun) fyrir árið 2050⁴. Lönd Evrópusambandsins, Ísland og Noregur eru sameiginlega skuldbundin til að draga úr heildarlosun á gróðurhúsalofttegundum, í samræmi við það markmið að halda hækkun á hitastigi á heimsvísu vel undir 2 °C yfir gildum fyrir iðnvæðingu og að fylgja eftir viðleitni til að halda henni við 1,5 °C yfir gildum fyrir iðnvæðingu⁵. Í samræmi við þessa ákvörðun hefur Esb-ríkjum, ásamt Íslandi og Noregi verið gert skylt að fella losun gróðurhúsalofttegunda og upptöku frá landnotkun, breyttri landnotkun og skógrækt (LULUCF) inn í loftslags- og orkurammann fram til ársins 2030⁶. Í nýrri reglugerð Esb sem tekið hefur gildi á evrópska efnahagssvæðinu (2021/2139) og nefnd hefur verið „Flokkunarreglugerðin“ (e. EU Taxonomy Regulation⁷), eru kynnt matsviðmið til að ákvarða við hvaða skilyrði atvinnustarfsemi

¹ Sjá nánar: <https://www.althingi.is/lagas/153a/2019033.html>

² <https://www.stjornarradid.is/gogn/rit-og-skyrslur/stakt-rit/2023/01/30/Land-og-lif/>

³ Gr. 1e: <https://www.althingi.is/lagas/153c/2012070.html>

⁴ <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/green-deal/>

⁵ <https://www.efta.int/media/documents/legal-texts/eea/other-legal-documents/adopted-joint-committee-decisions/2019%20-%20Icelandic/269-2019i.pdf>

⁶ <https://www.efta.int/media/documents/legal-texts/eea/other-legal-documents/translated-acts/icelandic/i32018R0841.pdf>

⁷ https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en

telst stuðla verulega að mótvægi við loftslagsbreytingar eða aðlögun að loftslagsbreytingum⁸. Þar segir, á bls. 47:

Til að ná loftslagshlutleysi og heilbrigðu umhverfi er nauðsynlegt að auka bæði gæði og iðjölga skógarsvæðum sem eru stærsti kolefnisviðtakinn í geira landnotkun, breyttrar landnotkunar og skógræktar („LULUCF“). Starfsemi tengd skógum getur stuðlað að mótvægi við loftslagsbreytingar með því að auka nettóupptöku koltvísýrings, með því að varðveita kolefnisbirgðir og með því að leggja til efniviði og endurnýjanlega orku, skapa viðbótarávinninga fyrir aðlögun að loftslagsbreytingum, líffræðilega iðjölbreytni, hringrásarhagkerfi, sjálfbæra notkun og verndun vatns- og sjávarauðlinda og mengunarvarnir og eftirlit með mengun. Þess vegna ætti að mæla fyrir um tæknileg matsviðmið fyrir starfsemi á sviði nýskógræktar, endurheimt skógar, síjórnnun skóga og varðveislu skóga. Þessi tæknilegu matsviðmið ættu að öllu leyti að vera í samræmi við markmið Sambandsins um aðlögun að loftslagsbreytingum, líffræðilega iðjölbreytni og hringrásarhagkerfi.

Skógræktin hefur kappkostað að sinna lögbundnu og mikilvægu hlutverki sínu í loftslagsmálum, m.a. með því að hafa undanfarna áratugi aflað gagna um allt land um kolefnisbindingu í ræktuðum skógum og náttúruskógum (birkiskógum og birkikjarri) á Íslandi og nýta þær upplýsingar til þess að varpa ljósi á stöðu mála og gera spár fram í tímann. Niðurstaða þeirrar vinnu er að kolefni sem árlega binst í skógum Íslands hefur hækkað úr 30 þús. tonnum CO₂-ígilda árið 1990 í 510 þús. árið 2022, svo skógrækt bindur nú 83% af losun landbúnaðar⁹. Sú binding er mest (71%) í ræktuðum skógum sem aðeins þekja 0,5% landsins, en afgangurinn er bundinn í náttúrlegum birkiskógum og kjarrlendi sem þekur 1,5% landsins. Mikil óvissa ríkir um hve mikið losnar af CO₂ frá rofni, gróðursnaudu og illa fögnu landi á Íslandi. Sú árlega losun gæti að sumra áliti numið allt að 21 milljónum tonna á ári¹⁰. Ef ætti að hlutleysa þá losun aðeins með aukinni þekju trjágróðurs, yrði að ríflega fertugfalda flatarmál ræktaðra skóga og birkikjarrlendis. Með því næðist skuldlaust losunarhlutleysi frá landi og landnotkun (e. "No-debit rule"), skv. LULUCF-reglugerð Esb.

Stóraukin kolefnisbinding í skógi, líkt og aðrar aðgerðir í loftslagsmálum, mun aðeins nást með virkri þátttöku fyrirtækja í einkageiranum – ekki aðeins með velvild og framlögum stjórnvalda á landsstjórnar- og sveitarstjórnastiginu. Kolefnisbinding sem næst með vottuðum skógarkolefnisverkefnum einkaaðila á hinum valkvæða markaði styður við aðgerðaáætlun íslenskra stjórnvalda í loftslagsmálum og markmið um kolefnishlutleysi fyrir árið 2040. Í því skyni að bjóða fyrirtækjum upp á leið til vottunar á kolefnisbindingunni hefur Skógræktin komið á fót kerfi vottunar fyrir kolefniseiningar í

⁸ <https://www.efta.int/media/documents/legal-texts/eea/other-legal-documents/translated-acts/icelandic/i32021R2139.pdf>

⁹ Arnór Snorrason, fyrirlestur á loftslagsdeginum 2022 <https://www.youtube.com/watch?v=VxbFPe4-mk0>

¹⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=hvuR1Rsy04&t=117s>

Íslenskri skógrækt, s.k. *Skógarkolefni*¹¹, sem byggir á bresku vottunarkerfi, *UK Woodland Carbon Code*¹².

Skógræktin fagnar fram kominni tillögu og styður hana í meginatriðum. Skógræktin styður það meginmarkmið tillögunnar sem er *að auka kolefnisbindingu, koma í veg fyrir jarðvegsrof og græða upp örfoka land með aukinni þátttöku almennings í landgræðslu og skógrækt*. Skógræktin styður enn fremur lokaorð tillögunnar; *að farið verði í þjóðaráttak í landgræðslu og skógrækt enda hafi fáar þjóðir eins góð tækifæri og Íslendingar til að draga úr losun vegna landnotkunar og efla kolefnisbindingu í gróðri og jarðvegi*.

Skógræktin álfur hins vegar aðrar fyrirmyndir heppilegri en þá sem nefnd er í tillögunni; *Bændur græða landið*. Það verkefni – sem stýrt hefur verið af Landgræðslunni um áratugaskeið – felur í sér stuðning við bændur til kaupa á áburði og grasfræi til dreifingar á afréttarlönd og önnur beitolönd. Loftslagsávinningur þess verkefnis hefur ekki verið metinn og óljóst er hvort hann sé nokkur. Mætti sem fyrirmyndir í þeim efnum fremur nefna stuðning við skógrækt bænda í gegnum *Skógrækt á lögbýlum* (áður: Landshlutaverkefni í skógrækt) eða stuðning við skógrækt almennings í gegnum Landgræðsluskóga – verkefni sem hófst árið 1990 og sem stýrt er af Skógræktarfélagi Íslands og unnið af skógræktarfélagum í landinu, í samstarfi við sveitarfélög, Skógræktina og Landgræðsluna. Stóraukin kolefnisbinding myndi nást ef þau verkefni – sem hafa verið fjársvelt frá því eftir fjármálahrunið 2008 - fengju aukinn fjárhagslegan stuðning frá ríkisvaldinu til nýskógræktar í landinu. Slíkar aðgerðir myndu jafnframt verða til þess að efla atvinnutækifæri í dreifbýli með því að skapa timburauðlind eða til þess að efla útivist og lýðheilsu í byggðakjörnum um allt land, svo fáein dæmi séu tekin.

Skógræktin bendir á að orðið „átak“ í titli þingsályktunartillögunnar getur valdið misskilningi. Orðið „átak“ getur vissulega merkt „markvissar aðgerðir.“ En algengast er í daglegu tali að nota orðið „átak“ í merkingunni skammvinn einskiptisaðgerð; að „drífa e-ð af“, að „kippa e-u í liðinn“ og snúa sér síðan að e-u öðru óleystu vandamáli. Slíkt er villandi þegar um risavaxnar aðgerðir til langs tíma í loftslagsmálum eru í undirbúningi. Þau verkefni verða að vera viðvarandi hluti af aðgerðaáætlun til langs tíma og þær fela í sér breytingar á lögum, reglugerðum, afstöðu íbúa sveitarfélaga og landnotkunarvenjum í þá veru að vernda og efla kolefnisforða vistkerfa. Slíkt verður ekki gert með einu, skammvinnu „átaki“, heldur með markvissum stuðningsaðgerðum sem ná myndu til langs tíma.

Virðingarfyllst,
F.h. Skógræktarinnar,

¹¹ <https://www.skogarkolefni.is/>

¹² <https://woodlandcarboncode.org.uk/>

Aðalsteinn Sigurgeirsson,
fagmálastjóri Skógræktarinnar